

DOMINGU XXIV TEMPU KOMÚN – TINAN B

Tema

Liturjia Domingu da-24 Tempu Komún nian dehan mai ita katak dalan realizasaun nakonu ema nian liuhusi obediénsia ba Maromak nia projetu sira no liuhusi don totál moris nian ba maun-alin sira. Dalan ne'e la lori ba frakasu, hanesan mundu hanoin, maibé ba ema nia realizasaun loos.

Leitura dahuluk aprezena mai ita profeta anónimu ida, Maromak bolu atu fó sasin liafuan salvasaun nian no, atu kumpre misaun ne'e, nia enfrenta persegisaun, tortura, mate. Maski nune'e, profeta konxiente katak nia moris la'ós frakasu ida: ema ne'ebé konfia iha Na'i no buka moris iha fidelidade ba Ninia projetu, sei manán persegisaun no mate. Sarani dahuluk sira haree iha “Jahwéh nia atan” ne'e figura Jezús nian.

Iha *Evanjellu*, Jezús mak Mesias libertadór, ne'ebé Aman haruka atu oferese dalan salvasaun nian no moris nakonu ba ema sira. Hodi kumpre Aman nia planu, Jezús hatudu ba dixípulu sira katak dalan moris loos nian la liu husi triunfu no ézitu umanu sira, maibé liuhusi domin no don moris nian (to'o mate, se presiza). Jezús la'o tuir dalan ne'e; no ema ne'ebé hakarak sai nia dixípulu, tenke aseita la'o tuir dalan hanesan.

Leitura daruak fó hanoin ba fiar-na'in sira katak *sequela* Jezús nian la konkretiza ho liafuan furak sira eh ho teoria ne'ebé elabora funan-funan, maibé ho jestu konkretu domin nian, partilla nian, servisu nian, solidariedade ba maun-alin sira.

LEITURA I – Is 50,5-9a

Ita-nia testu pertense ba “Livru Konsolasaun” Deutero-Isaías nian (kf. Is 40-55). “Deutero-Isaías” mak naran konvensional ne'ebé biblista sira fó ba profeta anónimu eskola Isaías nian, ne'ebé kumpre nia misaun profétika iha Babilónia, entre judeu sira iha ezíliu. Ita iha finál Éziliu nian, entre 550 no 539 mK no judeu sira frustradu no lakon dalan, maski profeta Ezequiel promete libertasaun ne'ebé sei mai lalais.

Deutero-Isaías nia misaun mak konsola eziladu sira. Nia haklaken libertasaun no kompara sira-nia saida husi Babilónia hanesan ézodu antigu, husi Ejitu (kf. Is 40-48); hafoin, haklaken rekonstrusaun Jerusalém nian, sidade ne'ebé funu harahun tiha ba akudesan, maibé Maromak sei lori fali ba nia ksolok no dame rohan laek (kf. Is 49-55).

Iha proposta “konsoladora” ne'e nia klaran, mosu testu haat (kf. Is 42,1-9; 49,1-13; 50,4-11; 52,13-53,12) ne'ebé halai uitoan husi temátika ne'e: knananuk sira ne'ebé ko'alia kona-ba personajen misterioza no enigmátika, ne'ebé biblista sira hanaran nu'udar “Jahwéh nia Atan”: nia mak prediletu Jahwéh nian, ne'ebé Maromak bolu, konfia ba nia misaun profétika ida no haruka nia ba ema tomak mundu nian; nia misaun kumpre iha terus no iha entrega inondisionál ba Liafuan; profeta nia terus iha valór kasu-salan nian, basá husi nia mak mai perdaun ba Povu nia salan; Maromak apresia sakrifísiu “Atan” ne'e nian no haraik ba nia rekompensa hodi halo nia manán nia funu-balun sira.

Sé mak profeta ne'e? Jeremias, paradigma profeta nian ne'ebé terus tan Liafuan? Nia mak Deutero-Isaías, ne'ebé simu bolun atu fó sasin ba Liafuan iha ambiente inimigu nian durante

Ezíliu”? Nia mak profeta deskoñesidu ida? Nia mak figura kolektiva, ne’ebé representa Povu iha ezíliu, ne’ebé ema hanehan, maibé kontinua fó sasin kona-ba Maromak, iha nasaun sira seluk nia leet? Nia mak figura representativa, ne’ebé tau hamutuk rekordasaun kona-ba personajen istória sira (patriarka sira, Moisés, David, profeta sira) ho figura mítika sira, nune’e representa Maromak nia Povu iha ninia totalidade? Ita la hatene; figura ne’ebé poema sira aprezena iha ne’e simu naroman seluk husi Jezús Kristu, husi Ninia moris, husi Ninia destinú. Testu ne’ebé propoin mai ita mak parte datoluk knananuk “Jahwéh nia Atan” nian.

MENSAJEN

Maromak bolu personajen anónimu ida atu dehan ba ema dezanimadu sira liafuan korajen no esperansa nian (vers. 4); no profeta simu bolun ne’e laho rezisténsia, laho diskusaun, iha entrega totál ba Maromak nia planu sira (vers. 5).

Tanba nia fiél ba Maromak nia bolun, profeta tenke tama prizaun, hetan tortura, terus (vers. 6). Anúnsiu fiél kona-ba Maromak nia proposta sira ba mundu no ba ema sira nafatin provoka konfrontu ho forsa sira opresaun no mate nian... Maibé profeta esperimenta Na’i nia tulun no, hetan kbiit husi tulun ne’e, nia bele enfrenta kontrariedade no terus hotu. Nia la ta’uk buat ida, basá nia konfia tomak iha Na’i no hatene katak nia sei la hein leet de’it (vers 7-9).

Situasaun haktuir iha poema ne’e hatudu prizoneiru ida nia situasaun ne’ebé hetan tortura no maltratamentu no hein hela julgamentu ne’ebé deside ninia destinú. Hodi konfia tomak iha Na’i nia tulun, nia hein ho hakmatek momentu iha-ne’ebé Maromak sei defende nia iha tribunál, hodi halo ninia funu-balun sira bilán.

Buat ne’ebé impresiona liu iha testu ida-ne’e mak profeta nia serenidade eh laran-hakmatek atu enfrenta ninia destinú. Serenidade ne’e mai husi ninia konfiansa tomak ba Maromak ne’ebé la husik ema sira ne’ebé Nia hadomi monu.

LEITURA II – Tiago 2,14-18

Ita kontinua reflesaun ba “Tiago nia Surat” ne’ebé akompaña ita iha domingu ikus sira-ne’e. Surat ne’e haruka ba sarani sira orijen judaika, namkari iha mundu greku-romanu, liuliu iha rejiaun sira besik ba Palestina – hanesan Síria, Ejitu eh Ásia Menor. Objetivu fundamentál autór nian mak husu fiar-na’in sira atu keta lakon valór sarani auténtiku sira ne’ebé simu husi judaizmu liuhusi Kristu nia hanorin.

Ita-nia testu pertense ba parte daruak surat nian (kf. Tg 2,1-26). Iha-ne’ebá, autór trata tema fundamentál rua: fiar konkretiza iha domin ba maluk sira, laho tipu ida diskriminasaun nian ba ema sira (kf. Tg 2,1-13); fiar esprime an, la’ós liuhusi ritu formál sira eh liafuan mamuk sira, maibé liuhusi asaun konkreta sira ba ema nia di’ak (kf. Tg 2,14-26). Kapítulu ne’e konvida fiar-na’in sira atu asume fiar badinas no ho hahalok (fé operativa), ne’ebé tradús iha kompromisu sosiál no komunitáriu.

MENSAJEN

Ita-nia testu refere ba relasaun entre fiar no obra sira. Autór nia kestaun mak fiar laho hahalok sira la serve ba buat ida (vers. 14.17).

Tema relasaun entre fiar no obra sira sai objetu diskusaun barak, liuliu hahú husi sék. XVI. Paulo, iha Surat ba sarani sira iha Roma, konsidera katak “iha fiar mak ema hetan justifikasaun, independentemente husi obra sira Lei nian” (Rom 3,28); no Paulo nia afirmasaun ne’e serve ba Lutero atu fundamenta ninia teolojia salvasaun nian liuhusi fiar, basá ne’e mak don gratuitu husi Maromak. Maibé, hodi uza Tiago nia Surat, teólogo barak defende katak ema prezisa realiza asaun konkreta sira atu to’o ba salvasaun, basá fiar lahó obra sira la folin buat ida.

Autór Surat Tiago nian loloos la iha interese atu dehan katak obra sira mak importante liu no fiar la iha folin... Buat ne’ebé nia hakarak dehan mak fiar tenke tradús iha asaun konkreta sira kompromisu nian ho mundu no ema sira. Se ida-ne’e la akontese, fiar ne’e mak deklarasaun ida kona-ba intensaun di’ak sira, maibé la iha folin no la iha konteúdu.

Adezaun ba Jezús no ba ninia projetu (fiar) signifika katak ema dispostu atu simu moris foun no nakonu (salvasaun) ne’ebé Maromak oferese ba nia lahó limite no kondisaun sira. Moris foun ne’e tenke hatudu iha jestu domin nian, solidariedade nian, fraternidade nian, servisu nian, partilla nian, perdaun nian, iha relasaun ho maluk sira. Se ida-ne’e la akontese, ita bosok de’it.

Diskursu furak sira ita halo, konsellu matenek sira ita fó, teoria elabora didi’ak ne’ebé ita apresenta, reflesaun aas sira ita halo la iha signifikadu ida. Ita-nia relijiaun tenke hatudu iha moris no tenke naksira iha ita-nia jestu sira.

EVANJELLU – Mc 8,27-35

Testu ohin nian mak testu sentrál iha Marcos. Ita iha parte dahuluk nia versíkulu ikus sira (kf. Mc 8,27-30) no versíkulu dahuluk sira parte daruak nian (kf. Mc 8,31-35) Evanjellu ne’e nian.

Parte dahuluk Evanjellu Marcos nian (kf. Mc 1,14-8,30) nia objetivu fundamentál mak lori ba deskoberta Jezús nian nu’udar Mesias ne’ebé haklaken Maromak nia Reinu. Leitór sira simu konvite iha perkursu katekétiku ne’e atu akompaña Jezús nia revelasaun, rona nia liafuan no anúnsiu sira, no adere ba ninia proposta salvasaun nian. Perkursu deskoberta nian remata, iha Mc 8,29-30, ho konfisaun mesiánika Pedro nian, iha Cesareia Filipe (husi ita mós hein konfiasaun ne’e): “Ó mak Mesias”.

Parte daruak (kf. Mc 8,31-16,8) esplika katak Jezús, aleinde Mesias libertadór, nia mós “Maromak nia Oan”. Jezús mai iha mundu la’ós atu kumpre destinu ida triunfu no glória umana, maibé atu oferese nia moris nu’udar don domin nian ba ema sira. Katekeze nia pontu aas mak senturiaun romanu nia afirmasaun iha krús hun (ne’ebé Marcos konvida atu sarani sira repete): “tebes, ema ne’e Maromak Oan duni” (Mc 15,39).

Cesareia Filipe mak sidade iha iha Norte Galileia nia, besik mota Jordão nia hun (zona atuál Bâniás). Erodos Filipe mak harii iha tinan 2 eh 3 mK, ba imperadór Augusto.

MENSAJEN

Ita-nia testu apresenta, parte rua lahanesan. Iha parte uluk, Pedro fó lian ba comunidade dixípulu sira-nian no konstata katak Jezús mak Mesias libertadór ne’ebé Israel hein; daruak, Jezús esplika katak nia misaun salvífika bele komprende de’it iha krús nia roman (saran an tan domin).

Parte dahuluk (vers. 27-30) hahú ho Jezús halo pergunta rua: saida mak ema sira dehan kona-ba Nia no saida mak dixípulu sira hanoin kona-ba Nia?

“Ema sira” nia opiniaun haree Jezús iha continuidade ho pasadu (“João Baptista”, “Elias”, eh “profeta sira ruma”). Sira la kapta Jezús nia kondisaun únika, ninia novidade, orijinalidade. Jezús mak ema ida Maromak haruka ba mundu ho misaun ida – hanesan profeta sira Testamentu Tuan nian... Jezús mak ema di’ak ida, justu, laran-luak, rona Maromak nia apelu sira no haka’as an atu sai sinál moris Maromak nian, hanesan ema barak seluk molok Nia (vers. 28). Ne’e de’it: sira la komprende buat foun Jezús nian, profundidade ninia mistériu nian.

Dixípulu sira nia opiniaun kona-ba Jezús liu opiniaun komún. Pedro, portavós komunidadade dixípulu sira-nian habadak komunidadade nia hanoin ho espresaun: “Ó mak Mesias” (vers. 29). Dehan Jezús mak “Mesias” (Kristu) signifika dehan katak Nia mak libertadór ne’ebé Israel hein, Maromak haruka atu liberta nia Povu no atu oferese salvasaun definitiva.

Pedro nia resposta loos. Maibé bele lori komprensaun laloos, iha altura ida ne’ebé título Mesias liga ho esperansa polítiku-nasionalista. Tanba ne’e mak dixípulu sira simu orden atu la ko’alia kona-ba ne’e ba ema ida. Presiza klarifika, taes no kompleta katekeze kona-ba Mesias no ninia misaun, atu evita hanoin perigozu. Ne’e mak buat ne’ebé Jezús dehan tuirmai ne’e.

Iha parte daruak ita-nia testu nian (vers. 31-35), mosu kestaun rua. Dahuluk (vers. 31-33) Jezús nia esplikaun kona-ba sai Mesias liuhusi krús; daruak (vers. 34-35) instrusaun ida kona-ba signifika no eziénsia sira sai Jezús nia dixípulu.

Jezús halo previzaun katak lider judeu sira sei oho nia. Nia iha konxiénisa kona-ba ne’e; maski nune’e nia la husik projetu Reinu nian no hakarak lori Aman nia planu to’o rohan.

Pedro la konkorda katak Jezús la’o iha diresaun destinu krús nian. Pedro nia opozisaun signifika katak ninia komprensaun kona-ba Jezús nia mistériu seidaun loos. Ba nia, “mesias, Maromak nia Oan” nia misaun, mak misaun ida glória no triunfu nian; no, iha Pedro nia lójika –lójika mundu nian –vitória la’ós iha krús no don moris nian.

Jezús haksia Pedro, basá dixípulu sira tenke korrije sira-nia hanoin. Maromak nia planu la liu husi triunfu umanu, la liu mós husi eskema poder no domíniu nian, maibé liuhusi don moris nian no domin to’o rohan (krús mak nia espresaun radikál). Pedro nia liafuan sira repete fali tentasaun sira ne’ebé Jezús experimta bainhira hahú ninia ministériu (kf. Mc 1,13); tanba ne’e, Jezús hatán ba Pedro: “Dook husi ha’u, Satanás”. Pedro hakarak desvia Jezús atu la kumpre Aman nia hakaran; no Jezús lakohi proposta ida teri netik nia atu konkretiza ho domin no fidelidade, Maromak nia projetu sira.

Jezús konvida ninia dixípulu sira atu tuir dalan hanesan... Ema ne’ebé hakarak sai Jezús nia dixípulu, tenke “hakribi an rasik”, “lori krús” no tuir Nia iha dalan domin nian, entrega nian no don moris nian.

“Hakribi an rasik” katak hakribi egoizmu no atuosufisiénsia, atu halo nia moris don ida ba Maromak no maluk sira. Sarani ida labele taka an, preokupa atu realiza nia mehi rasik, projetu rikusoin nian, seguransa nian, moris di’ak nian, domíniu, susesu, triunfu nian... Sarani ida tenke halo nia moris don laran-luak nian ba Maromak no maluk sira. Nune’e de’it mak nia bele sai Jezús nia dixípulu no integra iha komunidadade Reinu nian.

“Lori krús” signifika saran moris rasik tanba domin, basá krús mak espresaun domin total, radikál, ne’ebé fó to’o mate. “Lori krús” signifika iha kapasidade atu gasta moris - ho forma total no kompleta – tan domin ba Maromak no atu maluk sira haksolok.

Iha ninia hanorin ne’e nia rohan, Jezús esplika ba dixípulu sira razaun sira tanba sá sira tenke hakohak “lójika krús nian”. Nia konvida sira atu komprende katak saran moris tan domin la’ós lakon nia, maibé manán nia. Ema ne’ebé iha kbiit atu fó moris ba Maromak no maluk sira la hetan frakasu; maibé manán moris rohan-laek, moris loos ne’ebé Maromak oferese ba ida ne’ebé moris tuir ninia proposta sira (vers. 35).